

T-103

نحو عثمانی

از
سلیم ثابت

مدیر مکاتب رشديه

استانبول

ع
(۹)

(مطبعة عثمانیه) ده طبع اولن مشدر

۱۳۰۱ نه

نحو عثمانی

اثر

سلیم ثابت

مدیر مکاتب رشديه

جناب فیاض منان نوع بنی آدمه عنایت و احسان پیور دینی
عقل و عرفان دماغ انسانیده و موضوع و موضوع بر جوهر
نور ایدر که انسان آنکاه معقولات و محسوساتی درک
و اذعان ایدر که اکتساب و استحصال ایلدیکلی امور معلومه بی
آخره عرض و افاده مراد ایتدکده یا بعض اشارات طبیعیه
واسطه سبیل و یا خود بر طاقم مقالات لفظیه استعمالیه
تفهیم و بیان ایلر که اشارات طبیعیه نك کیفیت اجر اسنه
(لسان طبیعی) و مقالات لفظیه نك صورت استعمالده دخی
(لسان وضعی) تعبیر اولنور

(اشارات طبیعیه) تنکیم اطفال و دلسزلرک و بعض کره
دخی بزم استعمال ایلدیکمز اوضاع و حرکاتدن عبارتدر
(مقالات لفظیه) عموماً افراد بشرک استعمال ایتدکاری نطق

و عبارتہ لدرکہ ہر لسانندہ موضوع و معین اولان کلمہ لردن
ترکب ایدوب کلمہ لردخی اول لسانہ مخصوص اولان
حرفلرک جمع و ترتیبندن تشکل ایدرلر

(حرف) دخی (دیل دیش خیشوم و دوداقلر) کبی بعض
اعضایہ اعتماد ایدرک بوغازدن چیقان صوت و صدایہ
دینلورکہ اکثری لسانلردہ شکل و عددلری مختلفدر تنکیم
عربلرک تلفظ ایلدکلری حرفلر یکر می سکز فارسیده یکر می
بش و ترکیبده اوتوز اوچدر

السنه سائرده بعض حرفلر وارددرکہ لسان ترکیبده
مستعمل دکلددر

الیوم صور مختلفه ده کوردیکمز اشکال حروف قدیم
اولیوب مؤخرآ بعض قوم کندی لسانلرنده بولنان مخارج
و صدالره برطاقم اشکال و اشارات وضع ایدرک حروفات
مخصوصه لرینی بالتعین رفتہ رفتہ لسانلرینی تنظیم
و اصلاح ایتشلرددر

کتب منزله ده بیان بیورلدیغی اوزره الک اول الفاظ و کلماتی
معنالره وضع و تعیین ایدن حضرت آدم علیه السلام
ایسه ده مؤخرآ انسانلر تکثر ایتدیکه قبیله قبیله اوتیه
برویه طاغیلوب هر قبیله بولندقلری موقعه کوره برچوق
الفاظ و کلمات اختراع و استعمال ایدرک لسان اصلیلرینی

توسیع و تبدیل ایلد کیرندن بر طاقم السنه مختلفه حصوله
 کیشدر الیوم سطح زمینده معروف و مستعمل اولان لسانلرک
 مقداری سکز یوزی متجاوز اولوب بونلرک مخارج
 و شیوه جه بر برندن ممتاز بش بیک قدر دخی شعبه لری واردر
 السنه مذکوره دن انجق یوز قدرینک اشکال حروفی
 و صرف و نحوی موجود اولوب دیگر لرینک مجهول
 و مفقوددر

بوصورتده بر لسانک تنظیم و اصلاحی اولاً اول لسانده
 بولسان حرفلرک تشکیل و تعیینی ایله الفاظ مستعمله نک
 املا و تصریفی ثانیاً کلامک ترکیب و تألیفی ثالثاً طرق
 افاده نک اصول و قاعده لرینی بر ضابطه حسنه تحتنه وضع
 ایتمه کله حاصل اولور که کلمه لرک املا و تصریفندن بحث
 ایدن علمه (فن صرف) و کلامک ترکیب و تألیفندن بحث
 ایدن علمه (فن نحو) و احوال کلامدن بحث ایدن فته دخی
 (بیان بدیع معانی) دینلوب بونلرک مجموعه نه بردن قواعد
 لسان تعبیر اولنور

ایمدی لسان ترکیبه موجود و مستعمل اولان حرفلرک
 اشکالی معلوم و معین اولوب قواعد صرفیه سی دخی بر طاقم
 صرف کتابلرنده مسطور و مبین ایسه ده نحو جهتی

الآن برقاعده تخته آله مدیغندن تعلیم و تعلی خصوصنده
زجت و مشقت چکلمکده در

بناء علیه لسان مزبورک جهت نحویه سی دخی برقاعده
منتظمه تخته وضع اولنه رقی تعلیم و تعلمک تسهیل
و تعمیمی حقنده برچغیر آچلق امور لازمهدن بولندیغندن
اقدجه لسان ترکیک مسائل صرفیه سنی شامل طرفی
ماجزیدن برقطعه (صرف رساله) سی ترتیب و ترقیم
اولندیغی مثلاً بودفهمده ولی نعمت بی منتز پادشاه معارف
پرورشهنشاه معدلت کسترغازی سلطان * عبد الحمید *
خان افندیمر حضرتلرینک عصر همایونلرنده لسانمزک
قواعد نحویه سنی مشتمل برقطعه نحو رساله سی تألیف
و تنظیم اولنوب تیمناً (نحو عثمانی) اسمیله توسیم قلندی
انجق بوبابده مراد عاجزانه م ابراز معلومات اولیوب
محضاً انسانی وطنه ناچیرانه برخدمت ایتک نیت
خیریه سنه مستند اولدیغندن بورسالیه احاله
نظر بیوران ارباب کمال مطلع اوله جقلمی
سهو و نقصانی لطفاً طرف عاجزانه مه
اخطار بیورملری رجاو نیاز اولنور
و بالله التوفیق

نحو عثمانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(علم نحو) کلامک ترکیب و تألیفیه کله رک موقع استعمالی بیان و تعریف ایدن برفندر

(کلام) مراد و مقصودی بیان و افاده ضمننده بسط و ایراد اولسان نطق و عباریه دینلورکه برطاقم جمله و قیودات جمله دن ترکیب ایدر

(جمله) دخی بال حکم ایکی لفظدن تشکل ایده رک مخاطبه فائده تامه افاده ایدن سوزدرکه (فعلیه و اسمیه) قسملرینه منقسم اوله رق ایکی نوعدر

بونلره مرکب تام دخی دینلورکه صورت ترکیبلی بروجیه آتی بیان اولنور

جمله فعلیه

فعل ایله فاعل و یا نائب فاعلدن ترکیب ایدوب حکمک
تجدد و استمرارینه دلالت ایدن مرکبدرکه فعل زمانیلرک
آخرینه برطاقم ضمیرلر علاوه سیله یاپیلور ایسه ده غائب
صورتلری دائما مجرد اوله رق استعمال اولنور
(یاز کلدی چیچکلر آچلدی) کبی تنکم مثال مذکور
ایکی جمله یی شامل اولوب جمله اولاده (کلدی) لفظی
فعل و (یاز) لفظی فاعل و جمله ثانیه ده کذلک (آچلدی)
لفظی فعل و (چیچکلر) لفظی نائب فاعل اولدقلری جهته
بوجمله لر فعل ایله فاعل و نائب فاعلدن ترکیب ایتشلردر

جمله اسمیه

مبتدا ایله خبردن ترکیب ایدوب حکمک دوام و استمرارینه
دلالت ایدن مرکبدرکه صفتلرک آخرینه کذلک برطاقم
ضمیر نسبیلر علاوه سیله یاپیلور

مولا خالقدر بن مخلوقز (کبی تنکم مثال مذکور ایکی
جمله یی شامل اولوب جمله اولاده (مولا) لفظی مبتدا
و (خالق) لفظی خبر و (در) لفظلری ضمیر نسبی
و جمله ثانیه ده کذلک (بز) لفظی مبتدا و (مخلوق)
لفظی خبر و (ز) حرفی ضمیر نسبی اولدقلری جهته
دخی مبتدا ایله خبردن ترکیب ایتشلردر

ایمدی بروجہ مشروح جملہ لری تشکیل ایدن اجزادن
 فاعل و نائب فاعل ایله مبتدالره (مسند الیه) و فعل ایله خبرلره
 دخی (مسند) دینلورکه بونلر کلامک اجزای اصلیه سندن
 اولوب صورت استعماللری بروجہ آتی بیان اولنور

فائده

جمله فعلیه لرده (مسند) دائماً فعل زمانیلردن بری
 اوله جغی مثلاًو (مسند الیه) یعنی فاعل و نائب فاعل دخی
 اسم و یاخود اسم حکمنده بولنان مصادر و ضمائر دن بری
 اولمق لازمه دن ایهده صفتلر دخی بعض کره موصوفلری
 اعتباریله مسند الیه اوله بیلورلر

(چالیشان او قور و او قویان سویلور) کبی تنکم مثال
 مذکور (چالیشان کسه او قور و او قویان کسه سویلور)
 تقدیرنده اولدیغندن صفتلر مسند الیه واقع اولمشدر

کذلک جمله اسمیه لرده (مسند) یعنی خبرلر دائماً صفتلردن
 اولمق و (مسند الیه) یعنی مبتدال دخی اسم و یاخود اسم
 حکمنده بولنان مصادر و ضمائر دن یا بلیق ایجاب ایدر ایهده
 صفتلر دخی بعض کره موصوفلری اعتباریله مبتدا
 و اسملرده خبر اوله بیلورلر

(او قویوب یازان هر یرده معتبردر او قویوب یازمق
 هنردر) کبی تنکم جمله اولاده (او قویوب یازان)

لفظلری صفت اولدقلمی حالده مبتدا و جملهٔ ثانیه ده (هنر)
لفظی اسم اولدیغی حالده خبر واقع اولمشدر

❦ فعل ❦

معلوم اوله که (فعل اصلی) یعنی مصدر لرک فاعله نسبتی
ملحوظ و معتبر اولدیغندن جمله اوله مدقلمی مثللو فعل
فرعیلرک دخی نسبتلری ناقص اولدیغی جهتله جمله اوله میوب
بلکه مرکب ناقص قیلندن اولورلرکه ترکیب و استعماللری
آتیده کوستریله جکدر

بو صورتده اجزای اصلیه دن اولان فعللر یالکز افعال
زمانیه دن عبارت اولوب بونلرده ترکیبده واقع اولدیغی
صورتده دائماً فاعلاردن صکره کتورلمک و اجزای جمله دن
محل فائده اولان جزء دخی فعللرک اولنده وضع اولنمق
شیوهٔ لساندندر

(فضائل اخلاق انسانی بختیار ایدر) یا خود (انسانی
فضائل اخلاق بختیار ایدر) کبی

ایمدی فعل زمانیلرک متکلم و مخاطب صیغه لرندن ترکیب
ایدن جمله لرده فاعل ایله فعل بیلننده مطابقت لازمه دندر .
یعنی فاعل مفرد اولدیغی صورتده فعل دخی مفرد و جمع
اولدیغی حالده فعل دخی جمع صیغه سنده کتور یلور
(بن یازدم سز او قور سکز) کبی فقط غائب صورتلرنده

مطابقت مذکورہ معتبر اولدیغندن فاعل هر نقدر جمع
اولور ایسه ده فعل مفرد صیغه سنده دخی کتور ملک
جائزدر

مثال (افندیلر کلدی) و یا خود (افندیلر کلدیلر) کبی

❦ فاعل ❦

فعل معلوم کند و سنه اسناد اولنان ذاتی اشعار ایدن
لفظدر که اسم و یا خود اسم حکمنده اولان کله لردن یاپیلوب
دائما فعلدن اول وضع اولنور

(بن درسمی از برلدم برادرم کز مکه کتیدی) کبی

❦ نائب فاعل ❦

فعل مجهول کند و سنه اسناد اولنان لفظدر که ادات مفعول
حذفیله دائما مفعول به لردن یاپیلوب طبقی فاعلار کبی
استعمال اولنور

(مکتب آچلدی درس لر باشلندی) کبی

❦ فاعله ❦

جمله فعلیه لردن بعضی کرد یا لکزر بر فعل عطف واسطه سیله
متعدد فاعل و یا خود نائب فاعله اسناد اولنه بیلور
بوصورتده فاعل و یا نائب فاعل لردن بری متکلم اولور ایسه
فعل مذکور جمع متکلم صیغه سننده واکر مخاطب

اولور ایسه جمع مخاطب صیغه سنده کتور ملک و بوفاعلارک
اشرفی فعله قریب وضع اولنمق شیوه لساندندر
مثال (برادریم و بن مکتبه کیدیورز برادریم و سن برلکده
کیدیکز) کبی

بوصورتله تعدد ایدن فاعل و یاخود نائب فاعلار غائب
اولدیغی تقدیرده فعل اکثری جمع غائب صیغه سینه
کتوریلور (افندی و مخدومی مکتبه کلایلر) کبی بعض
کره دخی جله فعلیه لرده متعدد فاعلار تنازع طریقیه
یا لکز بر فاعل و یاخود نائب فاعله اسناد اولنه یلور که
بوصورتده افعال مذکورہ اکثری صیغه عطفیه و یاخود
عطفله استعمال اولنور (عمریمز کاوب پکیور) و یاخود
(کابور و پکیور) کبی

تنبیه

ادات تردید ایله تعدد ایدن فاعل و نائب فاعلارک فعلی
اک صکره ذکر اولنان فاعل و نائب فاعل ایله مطابقت
ایدرك دائما مفرد صیغه سنده کتوریلور
بوحالده فاعل و یا نائب فاعلارک اشرفی فعله قریب وضع
اولنمق شیوه لساندندر

(شومکتوبی برادریم و یاخود بن یازه جنم) کبی

فقط عطفی شامل اولان نفی مکرر صورتلرنده فعل جمع
صیغه سنده دخی کتور یله بیلور

(شو مکتوبی نه برادر م ونه بن یازه جغم) و یا خود
(یازه جغمز) کبی

صورت مذ کوره ده فعل دائماً مثبت اوله رق استعمال
اولنه جفندن بو حالده نفیله (یومکتوبی نه برادر م ونه بن
یازمیه جغم) دینله مز

مبتدا

برو صف کند و سنده اسناد اولنان ذاتی اشعار ایدن لفظدر که
اسم و یا خود اسم حکمنده اولان مصادر و ضمائر دن یاپیلوب
فاعلر کبی دائماً خبر دن اول وضع اولنور

(برادر م شاعر در بن کانبم او قویوب یازمق نه کوزلدر)
کبی

نتکیم مثال مذکورده واقع (برادر و بن و یازمق)
لفظلرینه (شاعر و کاتب و کوزل) صفتری اسناد قلنمش
اولدیغندن الفاظ مذ کوره مبتدا اولمش اولور

خبر

ضمیر نسبیلر واسطه سیله بر ذاته اسناد اولنان لفظدر که
صفت و یا خود صفت حکمنده بولنان کلمه لردن یاپیلوب
فعللر کبی دائماً مبتدا دن صکره وضع اولنور

(یر متحرکدر و کونش ثابتدر) کبی تنکم مثال مذکورده
واقع (متحرک و ثابت) صفتلری (یر و کونش)
لفظلرینه اسناد قلمش اولدیغندن صفات مذکورده
خبر اولمش اولور

فائده

خبرلر دائماً ضمیر نسبیله مقارن اولدیغندن جمله اسمیهلرک
دخی متکلم و مخاطب صورتلرنده مبتدا ایله خبر بیلننده
مطابقت لازمه دندر

یعنی مبتدا مفرد اولدیغی صورتده خبر دخی مفرد و جمع
اولدیغی تقدیرده خبر دخی جمع صورتنده کتورلمک
لازم اولور

مثال (بن کاتبم سز شاعر سکز) کبی
فقط غائب صورتلرنده مطابقت مذکورده معتبر اولدیغندن
مبتدا هر نقدر جمع اولور ایسه ده خبر مفرد صیغه سنده
دخی کتورلمک جائز اولور

(افندیلر کاتبدر) و یا خود (کاتبدرلر) کبی
جمله فعلیدلرده اولدیغی مثللو جمله اسمیهلرده دخی بعض
کره بر قاچ خبر عطف واسطه سیله یالکز بر مبتدایه نسبت
واسناد اولنه بیلور

بو صورتده ضمیر نسبی اکثری مؤخر کتور یلان خبره
علاوه قلمق شیوه لساندندر

(فلان ذات ادیب و کاملدر) کبی و بعضاً دخی متعدد
مبتدالره یالکز برخبر اسناد اولنه بیلور

صورت مذکوره ده مبتدالردن بری اکر متکلم اولور ایسه
خبر جمع متکلم صورتنده و اکر مخاطب اولور ایسه جمع
مخاطب صیغه سنده کتور ملک و بونلرک الک اشرفی خبره
قریب وضع اولنق قاعده دندر

(برادریم و بن کاتبز قرنداشک و سن شاعر سکز) کبی
تعدد ایدن مبتدالر غائب اولدیغی تقدیر ده خبر اکثری
جمع صورتنده اتیان اولنور

(افندی و مخدومی کاتبدرلر) کبی فقط ادات تردید ایله
تعدد ایدن مبتدالرک خبری دائماً مفرد اوله رق کتور ملک
والک اشرفی خبره قریب وضع اولنق لازمه دندر

(افندی و یاخود مخدومی عالمدر سن و یاخود بن شاعرم) کبی
عطنی شامل اولان نفی مکرر صورتنده خبر جمع
صیغه سنده دخی کتوزیله بیلور

(نه قرنداشم و نه بن کاتبیم) و یاخود (کاتبز) کبی
صورت مذکوره ده خبرلر دائماً مثبت اوله رق اتیان
اولنه جفغندن نفیله استعمالی غلطدر

تنبیه

مبتدا ایله خبر ایکسیده الفاظ عربیه دن اولوبده مبتدا مؤنث لفظیلردن بولندیغی حالده مبتدا ایله خبر بیلننده مطابقت لازم دکلددر

بو صورتده کره ارض متحرکدر (دینلوب) کره ارض متحرکه در (دنیله من فقط مبتدا مؤنث حقیقیلردن اولدیغی حالده مطابقت ره رعایت اولنه رق (فلان خاتون عقیقه در وعاقله در) دینلور

بولندیسکره معلوم اوله که جمله لر نسبت جهتیله دخی (اخباری انشائی) قسملرینه منقسم اوله رق ایکی نوعدر

جمله اخباریه

صدقه و کذب محتمل اوله رق بر شیئک وقوع و یا عدم وقوعی اخبار و اشعار ایدن جمله در

(انسان فانیدر باقی دکلددر) نیکم مثال مذکور ایکی جمله یی شامل اولوب جمله اولاده فنانک انسانه ثبوتی و جمله ثانیله بقانک عدم ثبوتی اخبار و اشعار اولندیغی و بو اخبارک نفس الامرده صدقه و کذب احتمالی بولندیغی جهتله مذکور جمله لر اخباری قیلندن اولمش اولور

تنبیه

مسند ایله مسند الیه بیننده معتبر اولان نسبت خبریه
خارجیه ونفس الامرہ موافق اولدیغی صورتده اول کلامه
صادق واولدیغی تقدیرده کاذب ذیلور
(کونش پارلقدیر) و (آتش صغوقدر) کبی شکم جله
اولاده نسبت خبریه نفس الامرہ موافق اولدیغندن کلام
صادق و جله ثانیہ ده نسبت خبریه نفس الامرہ مطابق
اولدیغندن کاذب اولور

جمله انشائیہ

صدقه و کذبہ محتمل اولیه رق بر فعلی انشا و ایجاد دلالت
ایدن کلامدرکه (طلبی . استفهامی . تمنی . و تنبیہی) قسملرینه
منقسم اوله رق درت نوعدر
(انشائی طلبی) بر فعلک خارجده حصولی و یا ترکی
امر و طلبه دلالت ایدن جمله درکه امر حاضر و امر غائب
صیغه لرندن یاپیلور
(درسه چالش و قشکی بیهوده پکورمه) کبی شکم مثال
مذکور ایکی جمله یی شامل اولوب جمله اولاده فعلک
حصولی و جمله ثانیہ ده ترکی طلب اولندیغندن مذکور
جمله انشائی طلبی قبیلندن اولور

❦ فائده ❦

انشائی طلبیده ملحوظ و معتبر اولان طلب اکر استعلا و تنبیه طریقیله وقوع بولور ایسه اکا (امر) دینلور نتم بيوککر طرفندن چکوککر ایراد اولنان او امر کبی واکر طلب مذکور عجز و تضرع طریقیله وقوع بولور ایسه اکا (دعا) دیرلر نتم چکوککر طرفندن بيوککر عرض اولنان استرحام و استدعای کبی واکر طلب مذکور اخطار و تساوی طریقیله وقوع بولور ایسه اکا دخی (التماس) دینلور نتم اقراندن اقرانه اولنان توصیه و اخطارات کبی

❦ انشائی استفهامی ❦

بر فعلک وقوع و یا عدم وقوعی سؤال و استفساره دلالت ایدن جله در که مسندلرک یعنی جله فعلیه ده فعللرک و جله اسمیه ده خبرلرک آخرینه (می) ادات استفهامیه سنک علاوه سیله و یا خود جله لرک اولنه بر ادات استفهام زیاده سیله یاپیلور

(مکتبه کیدیور میسکز . درسکز حسابمیدر . کیمدن او قویور سکز) کبی نتم جله اولاده فعلک و جله ثانیه ده خبرک آخرینه (می) اداتی زیاده و جله ثالثه نک دخی اولنه بر ادات استفهام علاوه سیله فعلک حصولندن

سؤال قلتمش اولديغندن مذکور جمله لرنشائی استفهامي
قبيلندن اولمش اولور

تنبیه

کړک جمله فعلیه وکړک اسمیه لرده (می) اداتی دائماً ضمیر
نسبیلردن اول کتور ملک لازمه دن ایسه ده فعل شهو دیلر
ایله شرطیلر ده ضمیر لرن صکره وضع اولنقی و افعال
مرکبه ده جزء اولک آخرینده زیاده قلنقی شیوه لساندندر
(مکتب آچلیمیی درسه باشله ستمی خواهه که جگمی ایدی)
کبی که برنجی و ایکنجی جمله لرده ادات استفهام ضمیر لرن
صکره وضع اولنمش و اوچنجی جمله ده دخی جزء اولک
آخرینده زیاده قلنمشدر

نشائی تمی

رفلک وقوع و یا خود عدم وقوعی رجاو تمییه دلالت
ایدن جمله در که فعل تمی و التزامی صیغه لرندن یا پیلور
(تحصیل هنر ایتلیسک که سعادت حاله نائل اوله سک)
کبی مثال مذکورده جمله اولی فعل التزامی و جمله ثانیه
فعل تمی صیغه لرندن ترکیب ایتمش اولدیغندن مذکور
جمله لرنشائی تمی قبیلندن اولمش اولور

انشائی تنبییه

ادات ندا و تنبییه ایله قسمه مقارن اولان جمله لردر

مثال (ای کنجدر حال حاضرده تحصیل کمال ایتز ایسه کز
قسم ایدرم که استقبالده زجت چکر سکرز) کبی نتکم
ترکیب مذکور (حال حاضرده تحصیل کمال ایدیکز که
صکره زجت چکمیه سکرز) تقدیرنده اولدیغندن انشائی
قبیلندن اولور

بوندن صکره معلوم اوله که جله لر کیفیت جهتیه دخی
(اصلیه و فرعیه) قسملرینه منقسم اوله رق ایکی نوعدر
جمله اصلیه

مقصد اصلی بی مشتمل اولان جمله در که آنلرده باشلوجه
ایکی قسمدر (ابتدایه جزایه) ابتدایه لفظاً و معنأً
ماقبله اتصال و ارتباطی بولنمیان جمله در که دائماً اوائل
کلامده بسط و ایراد اولور

(جمله جزایه) مضمونک و قوعی دیگر بر جمله نک و قوع
مضمونیه مشروط و مقید اولان جمله در

بونلری تقیید ایدن جمله لره دخی شرطیه دینلور که دائماً
افعال شرطیه دن ترکیب ایدوب جزالردن اول کتور یلور
مثال (علم و کمال تحصیل ایدرسک سعادت حاله نائل
اولورسک) کبی

جمله فرعیه

جمله اصلیه نک ارکان واجزاسندن برینک معناسنی تقیید

وایضاح ایدن جله در در که آنلرده باشلوجه (وصفیه .
استینافیه . تفصیلیه . تفسیریله . تمثیلیه . معترضه)
قسملرینه منقسمدر .

جمله و صفیه

جمله اصلیه و یا خودارکان واجزاسندن برینک معناسنی توصیف
و بیان ایدن جله در که صفت مقامنده استعمال اولنور مثال
(بر آدم که فضائل علم و ادب له متصف اولور هر یرده
عزیز و محترم طوتیلور) کبی شکم مثال مذکور (فضائل
علم و ادب له متصف اولان آدم هر یرده عزیز و محترم طوتیلور)
تقدیرنده اولوب جمله اولی صفت مقامنده بوانه درق نائب
فاعلی توصیف و بیان ایتمش اولدیغندن (وصفیه) قیلندن
اولش اولور

جمله استینافیه

کلام سابقدن تولد ایدن سؤال واستدرا که جواب
اوله درق استدلال مقامنده بسط و ایراد اولنان جمله در
(فضائل علم و ادب دن عاری اولان آدم هر یرده ذلیل و حقیر
اوله جفنده شبهه یوقدر زیرا انسانک شرف و اعتباری
انجق علم و ادب له انصافنه منوطدر) کبی
شکم مثال مذکورده واقع جمله ثانیه سیاق کلامدن
متولد سؤال مقدره جواب اوله درق استدلال مقامنده

کتور لیدیکندن جله مذ کوره استیناف قیلندن اولمش اولور

جله تفصیلیه

جله اصلیه و یا خود ارکان و اجزاسندن برینک معناسی

بیان و تفصیل ایدن جله در مثال

(یرک قوه انبساطیه سی هر اقلیمده بر دوزی یه دکدر
نتکیم ممالک حاره طوپراقلی غایت منبت اولوب قطبلره
طوغری کیدلدکجه فیض و برکت رفته رفته تنزل ایدر)
کبی مثال مذ کورده واقع جله ثانیه جله اولانک

ارکانندن مبتدائی شرح و بیان ایتش اولدیغندن جله
مذ کوره تفصیلیه قیلندن اولمش اولور

جله تفسیری

جله اصلیه و یا خود ارکان و اجزاسندن برینک معناسی
تفسیر و ایضاح ایدن جله در (انسان فکر و نظره مالک
بر نوع حیواندر یعنی انسان عقل و فکر واسطه سیله
برچوق ایشلرک عهده سندن کله بیلور بر نوع حیواندر)
کبی نتکیم مثال مذ کورده جله ثانیه جله اولانک
مضموننی تفسیر و ایضاح ایتش اولدیغندن تفسیری
قیلندن اولمش اولور

جله تمثیلیه

اصلیه نک و یا خود ارکان و اجزاسندن برینک معناسی

تمثیل و تشبیه طریقیله بیان و ایضاح ایدن جله در
(انسان فکر و نظره مالک اولدیغندن بر طاقم امور
معظمه نك عهده سندن كله بیلور مثلا قوت و قدرتیجه
کندوسندن بر قاچ قات زیاده اولان حیوانلری بيله بعض
تدابیر عقلیه واسطه سیله ایشنده قولانور) کبی شکم
عباره مذکورده جله ثانیه جله اولانك مضمونی تمثیل
طریقیله ایضاح و بیان ایتمش اولدیغندن جله مذکورده
تمثیلیه قبیلندن اولمش اولور

جمله معترضیه

برجمله نك ارکان و اجزاسی بیننده و یا خود بر برینه مربوط
ایکی جله میاننده اتیان اولنان جله درکه (تنبیه و تنزیه)
و یا خود (دعا و استعطاف) مقررلنده استعمال اولنور
مثال (بنده کز (الله قسمت ایدرسه) برده بلاغت
رساله سی یازه جغم) کبی

خفی اولیه که بالاده ذکر اولنان جله لردن بشقه جله
حالیه و شرطیه لر دخی جل فرعیه دن صاییلور
بوندرصکره معلوم اوله که جله لر معنا جهتیله دخی
(مطلقه و مقیده) قسملرینه منقسمدر

جمله مطلقه

یالکز اجزای اصلیه سیله مراد و مقصودی ادا و افاده
ایدن جله لردرکه بونلره (تامه) دخی دیرلر

مثال (یکر و بدر کونش پر لاقدر) کبی ننگم جل مذ کوره
برقید ایله مقید اولیه رق مراد و مقصودی تمامیه افاده
ایتمش اولد قلرندن مطلقه قییلندن اولمش اولور لر .

جمله مقیده

اجزای اصلیه دن بشقه بر طاقم قیود سائر علاوه سیله
مراد مقصودی افاده ایدن جمله لردر که بونلره (ناقصه)
دخی دینلور مثال

(آی نوری کونشدن آلور) کبی ننگم جمله مذ کوره
مفعول به و دفعول منه ایله تقیید ایدلمش اولدیغندن (مقیده)
قییلندن صاییلور

ایندی بروجده مشروح جمله لره علاوه قلنن قیدلره دخی
(اجزای متممه) دینلور که بونلر جمله تامه یه علاوه
اولند قده اجزای اصلیه دن برینک معناسنی تقیید و ایضاح
و جمله ناقصه یه زیاده قلند قده اجزای مذ کوره نک
معنایینی اکمال و اتمام ایدر لر

اجزای متممه دخی باشلوجه (مفعول . حال . تمیز . قیود
اضافیه . قیود و صفیه . قیود کیه . قیود ظرفیه) دن
عبارت اولوب صورت استعماللری بروجده آتی بیان اولور

مفعول

معلوم اوله که قیود کلامیه دن معدود اولان مفعولار دخی

ایکی نوعدر برینه (مفعول به صریح) دیکرینه (مفعول به غیر صریح) دینلور

﴿مفعول به صریح﴾

فعل کندوسی اوزرینه واقع اولان ذاتی اشعار ایدن لفظلردرکه آخرلرینه ماقبلی مکسور بر (یای) ساکنه علاوه سیله یاییلور بونلره (مفعول به) دیرلر مثال (کتابی آچدم درسمی او قودم) کبی

﴿تنبيه﴾

تعمیم ایچون بعض کره مفعول بهلردن ادات مفعولک حذفی جائز اولور

مثال (پاره ویر کتاب آل) کبی فقط بووجهله ادات مذکورک حذفی یالکیز نکره لره مخصوص اولوب علملر ایله ضمائر واسم اشارتلردن یاییلان مفعول بهلردن حذف اولنه من ننکم (بنی کور اجدی چاغر شونی ویر) ترکیبلرنده ادات مفعولک حذفی جائز دکلدر

﴿مفعول به غیر صریح﴾

فعلک معناسنی تقید و تخصیص ایدن مفعوللردرکه آنلرده بشدر (مفعول الیه • مفعول فیه • مفعول منه • مفعول له • مفعول معه)

مفعول الیه

اجرا اولنان فعلک غایت ونهایتی اشعار ایدن لفظدر که
 آخرینه بر (های) رسمیه علاوه سبله یاپیلور
 مثال (مکتبه کیت درسه چالیش) کبی فقط ضمیر
 شخصیلرک مفرد لیله اسم اشارت لک مفعول الیه صورتلرنده
 ادات مفعول (های) رسمیه اولمبوب مستثنا اوله رق
 بونلر دائم صاغر (کاف و الف) ایله یازیلور (بکا سکا
 اوکا شوکا بوکا) کبی

املا

کک مفعول به وکک مفعول الیه یاپیله جق اولان
 الفاظک آخرلرنده حروف املا دن بر حرف بولندبغی
 حالده ادات مفعول دن اول بر (یای) وقایه کتورلک
 اصول املا دندر

مثال (قیویه کیت شوتد کرمی ناظر پاشایه ویر) کبی
 فقط اسم اشارت لک (مفعول به و مفعول فیه و منه)
 صورتلرنده (یای) وقایه یرینه ادات مفعول دن اول
 بر (نون) کتورلک شیوه لساندندر (شونی بونی اونی
 شونده بونده اونده شوندن بوندن اوندن) کبی کذلک
 آخرلرنده (کی) اداتی بولنان لفظلرک مفعول لرنده ادات
 مذکورک (یایی) حذف اولنوب یرینه بر (نون) وقایه

کتوریلرک (بزمکنی . بزمکنه . بزمکنده . بزمکندن)
دینلور

بعض کره عربی و فارسی قاعده لری اوزره الفاظ عربیه
و فارسیه نك اولارینه (الی و تا) اداتلری زیاده قلنهرق
برطاقم مفعولار یاپیلور که لسان ترکیده بونلر دخی مفعول
ایله مقامنده استعمال اولنور

مثال (تابصباح درسه چالیشهرق الی آخرانهمر وقتی
بویولده کچوره حکم) کبی

مفعول فیه

اجرا اولنان فعلک محل وزمانی اشعار ایدن لفظدرکه
آخرینه بر (ده) علاوسیه یاپیلور
مثال (اوتده بروده بوش کزمه اوده اوتور درسه چالاش)
کبی

بعض کره الفاظ عربیه و فارسیه نك اولارینه (فی و در)
اداتلری زیاده قلنهرق برطاقم مفعولار یاپیلور که لسانمزد
بونلر دخی (مفعول فیه) مقامنده قوللانیلور مثال
(دردست تحریر اولان اوراق فی الحال یازلدی) کبی
وبعضاً دخی اسمای عربیه نك آخرینه بر (تنوین) زیاده
قلنهرق (مفعول فیه) کبی استعمال اولنور
(واقعاً ظاهراً حقیقه) کبی که فی الواقع فی الظاهر

فی الحقیقه دیمکدر فقط بومقوله مفعولار لسان ترکیده
اکثری بلا تنوین استعمال اولنور (واقعاظاهرا غالباً) کبی
بوصورتده آخرلرنده (تایی) کرد بولنان کلمه لرده
اول (تایی) کرد (تایی) طویل شکلنده یازلق اصول
املا دندر

(حقیقه عاقبة حقیقت عاقبت) کی

مفعول منه

اجرا اولنان فعلک منشأ و مبدئی بیان و اشعار ایدن
لفظدر که آخرینه (بردن) علاوه سیله یاپیلور
مثال (کوزدن اوزاق اولان) و کادن دخی اوراق
اولورمش (کبی

و بعضاً دخی الفاظ عربیه و فارسیه نکل اولارینه (من . عن .
واز) ادا تیری زیاده قلنه رق برطاقم مفعولار یاپیلور که
لسان ترکیده بونلرده (مفعول منه) مقامنده استعمال
اولنور

مثال (من القدیم عن قلب ازهر جهت سزری سورم) کبی

مفعول له

اجرا اولنان فعلک سبب و علتی اشعار ایدن لفظدر که
آخرینه بر (ایچون) علاوه سیله یاپیلور

مثال (بارساله مبتدیلر ایچون یاپلیدی) کبی
الفاظ عربیه و فارسیه نك اولارینه بعض کره (ل و برای)
اداتلرینك علاوه سیه دخی برطاقم معمولار یاپیلور که
بولورده اسمان ترکیده (مفعول له) مقامنده قوللانیلور
مثال (المصلحة و برای مصلحت) کبی

مفعول معه

اجرا اولنان فعلک واسطه و مشارکنی اشعار ایدن لفظدرکه
آخرینه (برایله) زیاده سیله یاپیلور
مثال (سعی و غیرت ایله انسان هراومدیغنه نائل اولور)
کبی

املا

بعض کره (ایله) اداتندن (الف و یا) ایکیزی بردن
حذف اولنه بیلور ایسه ده مضافله مشابه اولدیغندن
یالکز (الفک) حذفی جائز اوله مز بوصورته (قلمله
قلمتراشله) دینلوب (قلمله قلمتراشیه) دینله مز فقط
آخرنده حروف املادن بری بولنان لفظلرده مشابهت
مذکورده بولنمادیغندن یالکز (الفک) حذفی دخی جائز
اوله رق (اوردویله عربیه یله) دینله بیلور
الفاظ عربیه و فارسیه نك اولارینه بعض کره (مع . ب . و یا)

اداتلرینک علاوه سیه دخی بر طاقم مفعولر یاپیلور که
 بونلرده لسانزده (مفعول معه) کبی استعمال اولنورلر
 مثال (باراده سینه ملکیه مکتبی کشاد اولنورق
 مع مدیر هیئت تعلیمه سی بالتعین درسره شروع اولندی)
 کبی

وبعضاً دخی عربی مصدرلرک آخرینه بر (تنوین) زیاده
 قلنورق (مفعول معه) مقامنده قوللانیلور
 مثال (فرمان عالیینه امثالاً بوکون امتحانلره باشلانندی)
 کبی بالامثال دیمکدر

تنبیه

معلوم اوله که کبرک جمله فعلیه و کبرک اسمیه لرده مسندلری
 تقید و تخصیص ایدن مفعولر نظم طبیعی اوزره مسندلردن
 اول و مسند الیهدن صکره وضع اولنلق ایجاب ایدر
 ایسهده بر نکتهیه بناء بعض کره دخی تقدیم و تأخیر
 اولنورلر

مثال (بورساله یی بن مبتدیلر ایچون یازدم) (بن مبتدیلر
 ایچون یازدم بورساله یی) کبی
 فقط مسند الیهلری تقید و تخصیص ایدن قیود جمله
 دائماً مسند الیهک اوزرینه تقدیم اولنلق لازمه دندر

مثال (بر مکتبه دوام ایده رک شهادتنامه یه نائل اولمق
نه بیوک نعمتدر) کبی

قیودات مذکوره دن بر جملده هم مفعول به و همده
مفعول الیه بولنوبده بر نکته ملاحظه اولندیغی حالده
مفعول به دائماً مفعول الیه اوزرینه تقدیم اولنور

مثال (بوکتابی بن سزه هدیه ایتدم) کبی
فقط مفعول به الیه مفاعیل سائرده دن بری بولندیغی صورتده
اقتضاسینه کوره بونلر مفعول به اوزرینه تقدیم اولنمق
شیوه لساندندر

مثال (دون مکتبه بن سزی کوردم) کبی
عطف واسطه سیله برجنسندن اوله رق مفعولارک تعددی
دخی جاژدر

مثال (جناب مولایری و کوکاری آلتی کونده یاراتدی)
کبی

بومقوله برلرده ادات مفعول بعض کره یالکز مفعول اخیره
علاوه قلوب دیکری (الیه) اداتیه استعمال اولنور

(جناب مولایری الیه کوکاری آلتی کونده یاراتدی) کبی
وبعض کره دخی مقام استعجالده (الیه) اداتیده ترک

ایدیلوب یالکز عطفله اکتفا اولنور
(جناب مولایری و کوکاری آلتی کونده یاراتدی) کبی

حال

اجزای جمله دن مسند الیهلک حال و هیئتنی بیان و اشعار
ایدن لفظلردر که اجزای مذکوریه (ذی الحال)
و بونلرک هیئتلرینی بیان ایدن لفظلره دخی (حال)
دینلورکه (منقله و دائمه) قسملرینه منقسمدر

حال منقله

فعلک اجر اسندن صکره ذی الحال دن افتراق ایدرک زائل
اولان حالدرکه فعل تمنی غابلرک آخرینه خفیفلرده (رک)
و ثقیللرده (رق) اداتلرینک علاوه سیله یاپیلور
مثال (چوجقه لقمده بن مکتبه کوله رک اوینایه رق کیدر
و درسمی سوینه رک ازبر ایدر ایدم) کبی

فعل تمنیلردن بشقه بعض فعللرک غائب صیغه لرینه
(ایکن) اداتنک علاوه سیله دخی برطاقم حال یاپیلورکه
بونلرده منقله نوعدن صاییلور

مثال (بن مکتبه کیدر ایکن خواجهیه راست کلدیم) کبی

املا

بعض کره (ایکن) اداتندن (الف و یا) ایکیسی بردن
حذف اولنه رق استعمال اولنور

مثال (بن مکتبه کیدر کن سزی کوردیم) کبی

فقط مضافله مشابه اولدیغندن یالکز (الفک) حذفی
جائز اوله من

❦ حال دائمه ❦

فعلک اجراسندن صکره ذی الحالدن افتراق ایتمیان
حالدرکه اکثری صفات عربیه نک آخرینک بر (تنوین)
زیاده سیله یاپیلور

مثال (برشاکرد مکتبه ممنوناً کیدر و درس لرینه متمادیاً
چالیشور ایسه فیضیاب اولور) کبی

وبعضا دخی اسملرک آخرینه (ایکن) ادا تنک علاوه سیله
بر طاقم حال یاپیلور که بونلرده اکثری حال دائمه مقامنده
قوللانیلور

مثال (بن سنک پدرک ایکن سوزیمی طوتمدک) کبی
وبعض کره دخی مصدر ترکیه نک آخرینه بر (سزین)

اداتی کتوریلرک حال مقامنده قوللانیلور

مثال (دوشتمکسزین لاقردی سونلک خطادر) کبی

❦ تنبیه ❦

برجهلده عطف واسطه سیله حاللرک دخی تعددی
جائزدر فقط (ایکن) اداتیه تعدد ایدن حاللرده ادات
مذکور اکثری ترک اولنوب الک صکره کتوریلان حاله
علاوه قلندر ق ربط مقامنده قوللانیلور

مثال (سایه شاهانده هر طرفه متعدد مکتبلر موجود
و کشاده و تحصیل ایچون هر درلو واسطه لر حاضر
و آماده و نتر معارف اغورنده مصروف بیوریلان
همت و غیرت لر فوق العاده ایکن بونعم جلیله دن استفاده
ایلامسی دنیا و عقبا ده موجب ندامتدر .

تمیز

نسبتدن ابهامی رفع و ازاله ایدن لفظدر که مطلقا مصادر
و اسملرک آخرینه (جه) ادا تنک علا و سیله حاصل اولور
مثال (معارفه آوروپالور چوق ترقی ایتدیلر) کبی
و بعضاً دخی اسمای عربیه نک آخرینه بر (تنوین)
علا و سیله تمیز یاپیلور (سنأ بن سندن بیو کم) کبی
و بعض کره ده اسملرک آخرینه (جهتیله) لفظی علا و
قلندرق تمیز مقامنده قوللانیلور .

مثال (معارف جهتیله بز چوق کیر و قالدق) کبی

تنبيه

عطف واسطه سیله تمیزلرک دخی تعددی جائزدر
فقط ادا ت تمیز اکثری الک صکره کتوریلان تمیزه الحاق
اولنور .

مثال (صنایع و معارفه بزترقی ایده مدک) کبی

❦ قیود اضافیه ❦

اجزای جمله دن برینک معناسنی تخصیص و بیان ایدن
لفظلر در که اول لفظه (مضاف الیه) و تقید و تخصیص
اولنان لفظه دخی (مضاف) دینلوب بونلرک مجموعنه
بردن (ترکیب اضافی) دیرلر

ایمدی ترکیب مذکور لسان عثمانیده (ترکی عربی و فارسی)
قاعدہ لرینه توفیقاً اوچ وجهله استعمال اولندیغندن
هر برینک قواعد مرعیه سی بوجه آتی بیان اولنور

❦ ترکیب اضافی ترکی ❦

اسمائی ترکیه و یا عربیه و یا خود فارسیده نك آخر لرینه
بر طاقم ضمیر اضافیلر علاوه سیه یا پیلان مرکبلر در که
جزء اوله (مضاف الیه) و جزء ثانییه (مضاف) دینلور
بونلرک صورت ترکیبلرینه دخی (اضافت) تعبیر اولنور که
(تخصیصیه و بیانیه) قسملرینه منقسم اوله رق ایکی نوعدر

❦ اضافت تخصیصیه ❦

تملك واختصاص معنایینی افاده و اشعار ایدن ترکیب
اضافیدر

مثال (بنم کتابم سنک کتابک آنک کتابی) کبی نتکم
مثال مذکورده (بن سن او) لفظلری (مضاف الیه)

و کتاب لفظی دخی (مضاف) واقع اوله رق تملک
طریقیه مضاف الیه نسبت قلمش اولدیغندن تراکیب
مذکوره نك اضافلری تخصیصیه قیلندن اولمش اولور

تنبیه

اضافت تخصیصیه نك متکلم و مخاطب صورتلرنده تعمیم
ایچون بعض کره مضافلردن ضمیر اضافی حذف اولور
مثال (بزم کتاب سزک کتاب) کبی و بعضاً دخی
غائب صورتلرنده مضاف الیه دن ادات اضافت حذف
اولنوب مضاف الیه مضاف الیهک مجموعی اکثری برشیئه
علم اوله رق استعمال اولور

مثال (قیر قله سی غلطه سرایی) کبی

اضافت بیانیه

تملک و اختصاص معنایینی افاده ایتمیوب مضاف الیه
مضافک نوع و جنسی بیان و اشعار ایدن ترکیب اضافیدر
مثال (چنار آغاجی زحل ییلدزی) کبی نتکم مثال
مذکورده (چنار وزحل) لفظلری مضاف الیه اولوب
مضاف اولان (آغاج و ییلدز) لفظلری نك نوع و جنسلرینی
بیان ایتمش اولدقلرندن تراکیب مذکوره اضافت بیانیه
قیلندن اولمش اولور

تنبیه

اضافت بیانیہ لڑدہ مضاف الیہدن دائماً ضمیر اضافیلر حذف اولنور مثال سابقده اولدیغی کبی و بعض کره دخی هم مضاف الیه و همده مضافدن ضمیر اضافیلر حذف اولنه بیلور فقط بوصورتده مضاف الیه مضافک اصل واساسی اولمق لازمه دندر

مثال (التون ساعت والماس کوپه) کبی
مضافلرک (مفعول به و مفعول فیه و منه و مضاف الیه)
صورتلرنده کذلک ضمیر اضافی حذف اولنوب یرینه
بر (نون) وقایه کتوریلور

(کتابینی کتابنه کتابنده کتابندن کتابنک) کبی
فقط آخرنده حروف منفصله دن بر حرف بولنان مضافلرک
(مفعول به و مفعول الیه و مضاف الیه) صورتلرنده ضمیر
اضافی حذف اولنمیدرق (پدیرینی پدیرینه پدیرینک) دینلور

املا

اضافت ترکیه صورتلرنده مضاف و یاخود مضاف الیهک
آخرنده حروف املا دن بر حرف بولنمیدغی تقدیرده
مضاف الیهلرده ادات اضافندن اول دائماً بر (ن)
و مضافلرده بر (س) کتورملک اصول املا دندر
مثال (یالی نک صفاسی بیغچه نک لاله سی) کبی

ترکیب اضافی فارسی

فارسی و یا عربی و یا خود بری فارسی دیگری عربی اوله رق
ایکی لفظدن تشکل ایدن مرکبلردر که جزء اوله (مضاف)
و جزء ثانی به (مضاف الیه) دینلوب مضافک آخری دائماً
مکسور و مضاف الیهک آخری ساکن او قونور

مثال (چشم آهو • نور قر • آفتاب عالم • شوکت جم) کبی
نتکم مثال مذکور ده (چشم نور آفتاب و شوکت)
لفظلری مضاف و (آهو قر عالم و جم) لفظلری دخی
مضاف الیه واقع اولدقلرندن تراکیب مذکوره اضافت
فارسیه قیلندن اولمش اولور

املا

اضافت فارسیه صورتلرنده اگر مضافک آخرنده (هی)
حرفلرندن بری بولنور ایسه مضافلرک آخرینه بر (همزه)
مکسوره کتور یلور

(تبعه دولت والی ولایت) کبی واکر (او)
حرفلرندن بری بولنور ایسه بر (یا) ی مکسوره زیاده قلنور
(صفای روح • ابروی دوست) کبی

تنبيه

اضافت فارسیه صورتلرنده بعض کره مضاف الیه مضاف

اوزرینه تقدیم اولنوب مجموعی بردن بر شیئه علم اوله رق
استعمال اولنور

بونلره (مرکب مزجی) دیرلر که بر کله کبی دائماً متصل
اوله رق یازیلور

(میکده مغیچه • شاهراه • سیاب) کبی

ترکیب اضافی عربی

ایکی لفظ عربیدن تشکل ایدن مرکبلر در که جزء اوله
(مضاف) و جزء ثانی یه (مضاف الیه) دینلوب مضافک
آخری دائماً مضموم و مضاف الیه معرف باللام اوله رق
استعمال اولنور

مثال (دار الفنون شیخ الاسلام ولی النعم) کبی
تکم مثال مذکورده (دار شیخ ولی) لفظلری مضاف
و (فنون اسلام ونعم) لفظلری دخی مضاف الیه واقع
اولدقلندن تراکیب مذکورده اضافت عربیه قیلندن
اولور •

فائده

کرك اضافت ترکیه و كرك اضافت فارسیه صورتلرنده
تابع اضافت یعنی بر قاج لفظک بر برینه اضافتلی جاؤرد
(افندینک برادرینک مخدومی • شرف مقام صدارت) کبی

فقط اضافت عربیه صورتلرندہ تتابع اضافت یالکز
مضاف ایلہ مضاف الیهک مجموعی بر شیئہ علم و یاخود
صفت اولدیغی حالده جائز اوله یلور
(شیخ الاسلام انام . طرف باهر الشرف دولتری) کبی

❦ قیود و صفیه ❦

اجزای جمله دن برینک معناسنی تقید و توصیف ایدن
لفظلردرکه اول لفظه (صفت) و تقید و توصیف اولنان
لفظه دخی (موصوف) دینلوب بونلرک مجموعنه بردن
(ترکیب توصیفی) دیرلر

ترکیب مذکور دخی اضافت صورتی کبی لسان عثمانیده
اوج وجهله استعمال اولندیغندن هر برینک قواعد
موضوعه سی بر وجه آتی بیان اولنور

❦ ترکیب توصیفی ترکی ❦

اسمای ترکیه و یا فارسیه و یاخود عربیه نك اوللرینه
برطاقم صفتلر زیاده سیله یاپیلان مرکبلردرکه جزء اوله
(صفت) و جزء ثانی یه (موصوف) تعبیر اولنوب
صفتلر دائما موصوفدن اول کتور یلور

(یازلمش کتاب کوزل مکتب . معلوماتلی خواجه) کبی
نتکم مثال مذکورده واقع (یازلمش کوزل و معلوماتلی)

لفظلری صفت اولوب (کتاب مکتب وخواجه)
لفظلری تقید و توصیف ایش اولدقلرندن تراکیب
مذکوره (توصیفی) قیلندن اولمش اولور

تنبیه

لسان عثمانیده تأنیث و تذکیرده الفاظک مطابقتلری معتبر
اولدیغندن قاعده ترکیه اوزره یاپیلان ترکیب توصیفیلرده
صفتله موصوف بیننده مطابقت ملترم دکدر
بوصورتده (قدیم ملت) دینلوب (قدیمه ملت) دینله مز
فقط موصوف مؤنث حقیقیلردن اولدیغی تقدیرده مطابقت
دخی جائز اوله بیلور
مثال (عاقله قدین و عقیفه خاتون) کبی

فائده

معلوم اوله که قاعده ترکیه اوزره قولانیلان صفتلر
بعض ادات علاوه سیله (مطلقه • مبالغه • مقایسه •
تفضیلیه) قسملرینه آریله رق بروجه آتی درت وجهله
استعمال اولنور

صفت مطلقه

بلامقایسه برشیئک و صفنی بیان و اشعار ایدن صفتلردرکه
دائما موصوفدن اول وضع اولنور
انسان کوزل مخلوقدر • یلانجیلیق چرکین خویدر) کبی

صفت مبالغه

بلامقایسه بر شئیك و صفنده مبالغه افاده ایدن صفتلدر که
اولارینه (چوق . پك . اك) کبی لفظلرك علاوه سیله
یایلور

(اك كوزل مخلوق انساندر . یلانجیلیق پك چركین
خویدر) کبی

صفت مقایسه

مقایسه طریقیله بر شئیك و صفنی بیان و اشعار ایدن
صفتلدر که اولارینه (قدر . مثللو . کبی) لفظلرينك
علاوه سیله یایلور

(انسان قدر كوزل مخلوق یوقدر . یلانجیلیق کبی
چركین خوی اوله مز) کبی

صفت تفضیلیه

مقایسه طریقیله بر شئیك و صفنده مبالغه و تفاضل افاده
ایدن صفتلدر که اول شیئه (مفضل) و مقایسه اولان شیئه
دخی (مفضل علیه) دینلوب آخینه بر (دن) علاوه سیله
یایلور

(سخاوت شجاعتدن كوزل بر فضیلتدر) کبی بعضی کره
دخی صفتلرك اولانه برده (دها) لفظی علاوه اولنه رق
(سخاوت شجاعتدن دها كوزلدر) دینلور

ترکیب توصیفی فارسی

ایکی لفظ فارسی و یا خود بری فارسی دیگری عربی اوله رق
ایکی لفظدن تشکل ایدن مرکبلر درکه جزء اوله (موصوف)
و جزء ثانی یه (صفت) دینلوب موصوفلرک آخری
اصافت صورتلری کبی دائماً مکسور او قونور

مثال (بخت سیاه . طبع نازک . ماه منیر) کبی
نتکم مثال مذکورده واقع (بخت طبع و ماه) لفظلری
موصوف و (سیاه نازک و منیر) لفظلری دخی صفت
اولدقلرندن تراکیب مذکورده توصیفی فارسی قیلندن
اولش اولور

املا

اضافت فارسیه صورتلرنده اولدیغی کبی قاعده فارسیه
اوزره یاپیلان مرکب توصیفیلرده دخی موصوفک آخرنده
(هی) حرفلرندن بر حرف بولنور ایسه موصوفلرک
آخرینه بر (همزه) مکسوره کتور یلور
(بنده قدیم . صوفی نادان) کبی واکر (او) حرفلرندن
بری بولنور ایسه بر (یا) ی مکسوره زیاده قلنور
(عبای کهنه . سبوی تهی) کبی

تنبيه

قاعده ترکیه اوزره قوللانیلان مرکب توصیفیلرده

مطابقت معتبر اولدیغی مثللو قاعده فارسیه اوزره استعمال
اولنان ترکیب توصیفیلرده دخی صفتله موصوف بینده
مطابقت ملترزم دکلددر
نتکم (خانه مذکور) دینلوب (خانه مذکوره) دینله مز
بو صورتده (طوپخانه عامره) کبی ترکیب لک استعمالی
غلط صایلور

ترکیب توصیفی عربی

ایکی لفظ عربیدن تشکل ایدن مرکبلردر که جزء اوله
(موصوف) و جزء ثانی یه (صفت) دینلوب ترکیب
مذکور طبق توصیفی فارسی کبی استعمال اولنور
مثال (شرع شریف و طریق مستقیم) کبی نتکم مثال
مذکورده واقع (شرع و طریق) لفظلری موصوف
و (شریف و مستقیم) لفظلری دخی صفت اولدقلرندن
تراکیب مذکوره توصیفی عربی قیلندن اولمش اولور

تنبیه

قاعده عربیه اوزره تشکل ایدن مرکب توصیفیلرده
صفتله موصوف بینده مطابقت ره رعایت اولغی لازمه دندر
یعنی موصوف مذکر اولدیغی تقدیرده صفت دخی مذکر
و مؤنث اولدیغی حالده صفت دخی مؤنث و تنبیه و جمع

اولدیغی صورتده صفت دخی تثنیه وجمع کتورملک
ایجاب ایدر

فقط جملر مؤنث حکمنده اولدیغندن موصوف اولدقلری
حالده صفت مفرد مؤنث دخی کتوریله یلور
مثال (طبیعت بشریه اخلاق حیده) کبی

فائده

بوندن صکره معلوم اوله که صفتلر بسیط و مرکب قسملرینه
منقسم اوله رق ایکی نوعدر

صفات بسیطه

یالکیز بر لفظدن عبارت اولان صفتلردر که بونلر صرف
عثمانی رساله مزده ذکر و بیان اولندی

صفات مرکبه

ایکی لفظدن تشکیل ایدن صفتلردر که بونلرده قاعده ترکیه
اوزره یاپیلان بعضی مرکب توصیفیلرده موصوفلرک
آخرینه برادات نسبت علاوه سیله حاصل اولوب مجموعی
بردن صفت بسیطه مقامنده قوللانیلان مرکبلردر

مثال (قره کوزلی و بیاض چهره لی آدم) کبی و بعضی
کره دخی قاعده ترکیه اوزره یاپیلان ترکیب اضافیلرده
مضافلره بر صفت علاوه اولوب مجموعی بردن صفت
بسیطه مقامنده قوللانیلور

مثال (الی آچیتی واحسانی بول آدم) کبی و بعضاً
دخی قاعدۀ فارسیه اوزره یاپیلان مرکب اضافیلرده
مضاف الیه مضاف اوزرینه تقدیم اولنوب مجموعی بردن
صفت مقامننده استعمال اولنور

(پدروالا کهر . دولت دارا شوکت . پیروشن ضمیر) کبی
معموللری تقدیم اولنه رق فارسی امر حاضرلریله اسم
مفعوللرندن یاپیلان وصف ترکیبیلر دخی صفات مرکبه دن
صایلور (دلکشا . دلربا . جهان دیده) کبی

❦ املا ❦

قاعدۀ فارسیه اوزرد شو ایکی صورتله یاپیلان صفات
مرکبه نك جزلری ایکیسی بردن و یاخود یالکز بری
بر هجالی اولوبده جزء اولک آخرنده حروف منفصله دن
برحرف بولمادیغی حالده اول جزلرا کثری برکلمه کبی متصل
یازیلور

(دلشکسته . مالچاه . ماهیپکر . دلدار) کبی
فقط اجزای مذکوره کثیرالهجاء اولدیغی صورتده تسهیل
قرائت ایچون آیری آیری یازلق مناسب اولور
(پری پیکر . ملک منظر . بنده پرور) کبی

❦ قیود مکيه ❦

اجزای کلامدن برینک کمیت و مقدارینی بیان و اشعار ایدن

لفظ در که اول لفظه (عدد) و کمیت مقداری بیان
اولسان لفظه دخی (معدود) دینلوب مجبو عنه بردن
(ترکیب تعدادی) دیرلر

مثال (کره ارض غربدن شرقه طوغری دونه رک یکر می
درت ساعتده بردور کامل اجرا ایدر) کبی
نتکم مثال مذکورده ساعت لفظی (معدود) و یکر می درت
لفظ لری دخی (عدد) اولوب اجزای جمله دن مفعول
فیهک کمیت و مقداری بی بیان ایتش اولدیغندن ترکیب
مذکور تعدادی قبیلندن اولور

تنبیه

مرکب تعدادیلرده لفظ (معدود) کرک ترکی و عربی و کرک
فارسی اولسون هر حالده مفرد اوله رق استعمال اولنور
بو صورتده (ایکی قپوجی بش مکتب سکز شا کرد)
دینلوب (ایکی قپوجیلر بش مکاتب ایکی شا کردان)
دنیله من

فقط لسان ترکیده مستعمل اولان اعداد عربیه معدود لریله
برابر ترکیب توصیفی قبیلندن اولدیغندن بونلرده عدد
ایله معدود بیننده مطابقته رعایت قلنقی لازمدر مثال
(رتبه ثانیه و صنف ثانی) کبی

❦ قیود ظرفیه ❦

اجزای جمله دن بر ینک محل وزمانی بیان و اشمار ایدن
لفظلردر که بونلر اکثری (مفعول فیه) و بعض کره دخی
صفت مقامنده استعمال اولنورلر
(یاز . قیش . کیجه . کوندز . اخشام . صباح)
لفظلری کبی

❦ تنبیه ❦

معلوم اوله که بورایه قدر بیان اولنسان (قیود متممه)
اجزای جمله دن بر ینک معناسنی اکمال و اتمام ایلدینکی کبی
بونلر بعض کره دخی یکدیگری تقیید ایده رک بر ینک
معنارینی بیان و ایضاح ایدرلر
بوصورتده قیود مذکور هر نقدر اول لفظک متممی
صاییلور ایسه ده بالواسطه ینه اجزای اصلیه دن بر ینه
عائد اولور

❦ مرکب ناقص ❦

فاعل و نائب فاعله نسبتلری ملحوظ و معتبر اولمیوب قیود
متممه دن بعض کره مفعول آله رقی ترکیبده واقع اولان
فعللردر که بونلرده (مصادر . افعال فرعیه . و افعال
ربطیه لر) دن عبارت اولوب صورت استعماللری بوجه
آتی بیان اولنور

مصادر

معلوم اوله که ترکیبده واقع اولان مصدر لر فاعل و نائب فاعله نسبت اولنه مدققری جهتله هر نقدر اسم حکمنده ایسه ده بعض کره دخی مفعول لر دن بر یله تقیید ایدیلرک فعل زمانیلر کی استعمال اولنور

(مکتبه کیمک . درسه چالشمق . مکافاته نائل اولمق) کی بوضورتده مفعول لر دایما کندولرندن اول وضع اولنمق و برجنسدن اولانلرک عطف واسطه سیله تعددی جائز اولمق کی احوال مرعیه تمامیه مصدر لر ده دخی جاری اولور

افعال فرعیه

صفت مقامنده قوللانیلان (اسم فاعل اسم مفعول و صفت مشبهه) صیغه لر یدر که بونلر دخی فاعل و نائب فاعله نسبت اولنه میوب بعض کره مفعول آلهرق طبق مصدر لر کی استعمال اولنور لر

(دستی یی قیران ایله صوی کتورن بر در) کی

تنبيه

عربجه دن مأخوذ اولهرق لسان عثمانیده قوللانیلان افعال فرعیه ایله عربی مصدر لر ی دخی بعض کره مفعول آلوب الفاظ ترکیه کی استعمال اولنور لر

(پځو کړه . مرچت . پيو کړه . رعايت . قانون لره اطاعت .
هر کسه واجبه ذمتدر) کې

افعال ربطيه

ربط مقامنده قوللا نیلان برطاق صیغه لر در که بونلرک هر نقدر
فاعل و نائب فاعله نسبتلری وار ایسه ده نسبت مذ کوره
مقصود و معتبر اولیوب بعض کزه مفعول آله رق سائر
فعالر کې استعمال اولنورلر

افعال مذ کوره دخی (تعقیبیه . توقیثیه . ابتداییه .
انتهاییه . تأکیدیه . حالیه . عطفیه . وصلیه) صیغه لریدر که
ترکیب و استعماللاری بوجه آتی بیان اولنور

صیغه تعقیبیه

کندو سندن صکره در عقب بر فعلک وقوعنی بیان و اشعار
ایدن صیغه لر در که ادات مصدر حذف اولند قد نصکره باقی
قلان ماده نك آخرینه نونك سکونیه بر (نجه) اداتک
علاوه سیله یاپیلور نیکم (مکتبدن کنجه درسمی از برلدم)
دینلور که مکتبدن کنجه در عقب درسمی از برلدم دیمکدر

املا

ماده اصلیه نك آخری متحرک اولان برلده ادات مذ کوردن
اول برده (یا) ی وقایه کتور ملک اصول املا دندر
(استه نجه . آراینجه . او قوینجه) کې

بعض کره دخی فعل مضارع مفرد غائبك مثبت و منفی
 صیغه لری برلکده بولنه رق مجموعی بردن صیغه تعقیدیه
 مقامنده استعمال اولنور

(مکتبدن کلور کلز درسمی از برلدم) کبی

❦ صیغه توقیتیه ❦

کندوسنك مدت وقوعنده دیگر بر فعلك دوام وقوعنی
 اشعار ایدن صیغه لردرکه ماضی شهودی جمع متکلم
 صیغه سنك آخرینه بر (چه) اداتنك علاوه سیله حاصل
 اولور نتکم (درسه چالشدیچه اعتبار بولورسك)
 دینلدرکه درسه چالشدیغك مدتجه دائماً اعتبار بولورسك
 دیمکدر

❦ صیغه ابتدائیه ❦

بعدنده کلان بر فعلك بدایت وقوعنی بیان و اشعار ایدن
 صیغه لردرکه فعل تمیلرک مفرد غائبسه (لی) اداتنك
 علاوه سیله یاپیلور نتکم (مکتبه کیده لی درسه
 چالشیورم) دینلدرکه چالشمه مك ابتداسی مکتبه کیده لی
 دیمکدر

بعض کره (لی) اداتندن صکره تأکید ایچون برده
 (بری) لفظی زیاده قلوب (کیده لی بری) دینلور

صیغهٔ انتهائیه

بعدنده کلان بر فعلک نهایت وقوعی بیان و اشعار ایدن
صیغه لر در که ادات مصدر حذف اولند قدن صکره باقی
قلان ماده نك آخرینه نونك سـکونيله بر (نجیه) اداتی
کتوریلوب بعده شو (دك . دکین . قدر) لفظ لرندن
برینک زیاده سیله یاپیلور تکم (بوکجه صباح اونجیه
قدر اوتوردم) دینلده اوتورمق فعلی صباحه منتهی
اولدی دیمکدر

املا

صیغهٔ تعقیبیه لرده اولدیغی کبی بونلرده دخی مادهٔ اصلیه نك
آخری متحرک اولان یرلرده ادات مذکور دن اوّل
بر (یا) ی مکسوره کتوریلور (استه ینجیه . آراینجه .
اوقوینجیه) لفظ لری کبی

صیغهٔ تأکیدیه

بعدنده کلان بر فعلک وقوعی تأکید و اشعار ایدن
صیغه لریدر که فعل تمیلرک مفرد غائب لینی مکرر اوله رق
استعمالدن عبارتدر تکم (فلان ذات یازده یازده کاتب اولدی)
دینلده انک کاتب اولسنده سبب متمادیاً یازمه سی دیمکدر

صیغهٔ حالیه

بعدنده کلان بر فعلک کیفیت وقوعی اشعار ایدن

صیغه لر در که حال بخشنده بیان اولندیغی وجهله فعل تمنی
مفرد غابلرک آخرینه خفیفلرده (رک) ثقیللرده (رق)
اداتلرینک علاوه سیه و بعض کره دخی دیگر فعللرک مفرد
غابلرینک (ایکن) اداتنک زیاده سیه یاپیلور
مثال (عقلی اولان کیمسه الی وآیاغی طوتر ایکن کسب
کمال ایدر و بیوکلرک نصیحتنی منکوش کوش ایدرک سمت
مقصوده کیدر) کبی

صیغه عطفیه

بعدنده کلان فعل ایله کندیسنک فاعل وزمانلری متحد
اولندیغی اشعار ایدن صیغه لر در که ماده اصلیه نک آخرینه
بر (وب) اداتنک علاوه سیه یاپیلور تنکم (او قویوب
یازدم) دینلده او قودم و یازدم دیکدر

املا

ماده اصلیه نک آخری متحرک اولان لرلده ادات مذکور دن
اول برده (یا) یوقابه کتور یله رک (استه یوب • آرایوب)
دینلور

صیغه وصلیه

صله وصفت مقامنده بولنه رق اجزای کلامدن برینی
تعریف و بیان ایدن صیغه لر در که ماضی شهودی ایله
مستقبلک مفرد غابلریند برطاقم ضمیر اضافی علاوه سیه

حاصل اولور لر فقط شهودیلر ده ضمیر اضافیدن اوّل
(س) یرینه خفیلر ده بر (کاف) فارسی وثقیلار ده
بر (غ) زیاده قلنق کذلک مستقبلر ده بولنان (ق)
غینه و (ک) دخی کاف فارسی به تبدیل اولنق شیوه
لساندندر

(یازدبغی • چیز دیکی • یازه جغی • چیزه جکی) کبی

خاتمه

بولندن صکره معلوم اوله که بر ماده بی اسباب موجب
و تفرعات سائر سیله مخاطبه تفهیم و افاده ضمنیه ایراد
اولنان نطق و عباریه (مقاله) تعبیر اولنور که یکدیگره
متعلق بر طاقم فقره لر دن ترکیب ایدر

(فقره) دخی مراد و مقصودی تمامیه ادا و افاده ایدن
عباریه دیر لر که آنلر ده (بسیط و مرکب) قسملرینه منقسم
اوله رق ایکی نوعدر

فقره بسیطه

قیود متممه سیله برابر یالکز بر جمله بی مشتمل اوله رق
مخاطبه فائده تامه افاده ایدن سوزدر
مثال (علم و هنر هر برده معتبر و قیمتی بر کوهردر) کبی

فقره مرکبه

بر برینه مربوط و متعلق ایکی و یا خود اوچ جمله بی شامل

اولان عبارت در **که** جل مذکور ه دن بری (اصلیه)
دیگر لری (فرعیه) قبیلندن اولوب فرعیه لر قیود متممه دن
صاییلور

مثال (افراد بشرک سائر حیوانلردن فرق و تمیزی آنجق
فضائل علیه ایله در بوصورته هر بر آدم اسباب لازمه
تحصیلیه یه یاپیشه رق کندوسنی انواع مشترکه حیوانیه دن
تفریقه چالشملیدر) کبی

نتکم مثال مذکور ایکی جلله یی شامل بر فقره
مرکبه کبی اولوب جلله اولی علت مقامنده بولندیغندن
(فرعیه) و جلله ثانیه دخی (اصلیه) قبیلندن اولمش اولور
بعض کره دخی بر فقره ده ایکی جلله اصلیه بولنه بیلور که
بونلرک برینه (اصلیه مطلقه) دیگرینه دخی (اصلیه مقیده)
تعبیر اولنور

فائده

بیان مذکور دن اکلاشلدیغی وجهله فقره مرکبه لری
تشکیل ایدن جلله لرک بر برینه تعلق و ارتباطلری بولنه جغندن
بونلرک اکثری عطف طریقیله ایراد اولنور لر
بوصورته جل مذکور اخباریت و انشائینده متحد اولمق
و معطوف ایله معطوف علیه بیلنرنده بر مناسبت بولمق
لازمه دندر

بومناسبتده بعض کره اجزای جله یه نظراً اولورکه بونلره
مناسبت لفظیه دیرلر

نتکم اجزای مذکوره دن مسند ویا مسند الیهلرک ویا خود
قیود متممه دن برینک لفظاً اتحاد واتفاقلری کبی

مثال (ابنای بشر مجرد نطق ولسان واسطه سیله مرامنی
آخره تبلیغ ایلر وبالطبع افرادندن بولندیغنی قوم وقبیله نک

لسانی اوزره سـویلر برنوع حیواندر) کبی
نتکم مثال مذکور اوچ جله یی شامل بر فقره مرکبه

اولوب جل مذکوره نک مسند الیهلری متحد اولدیغندن
ایکنجی جله عطف طریقله ایراد اولنمشدر

وبعض کره دخی مناسبت مذکوره مضمرن جله یه نظراً
اولورکه بونلره دخی مناسبت معنویه دینلور

(مماثلت و مبانیت • سببیت و مسببیت • علیت و معلولیت)
مناسبـتـلری کبی مثال (عالم کامل هر یرده هنر و فضلله

معروف و معتبر و مرد جاهل مسقط رأسـنده بیله علت
جهلله مجهول و محقردر) کبی

نتکم مثال مذکور ایکی جله یی شامل بر فقره مرکبه
اولوب جل مذکوره بیننده معنـاجه مبانیت بولندیغندن

ایکنجی جله عطف طریقله ایراد اولنمشدر
بوصورتنده اخباریت وانشائیتمده مختلف اولان جـله لـر

ایله مناسبات مذکوره دن بینلرنده هیچ برمناسبت بولنمیان
جمله لر یکدیگره عطف وربط اوله میوب بونلر دائماً فصل
طریقيله کتوريله رك هر بری مستقل برقره عد اولنور
بوندن صکره معلوم اوله ~~که~~ قبود ممتعه دن بريله تقیید
ایدیلان مرکب ناقصلره یعنی مصدرلر ایله افعال فرعیه
وصیغه ربطیه لرك هیئت مجموعه سنه دخی (فاصله)
تعبیر اولنور که بونلر دائماً عطف طریقيله کتوریلوب
برجمله ده نهایت اوچه قدر تعدد ایده یلورلر

مثال (علم و کمال انسانه باعث فیض و اقبال اولدیغی
و تعلیم و تعلم هر کسه برامر واجب الامثال بولندیغی جهته
روز و لیالات بویولده کچورلمه سی مقتضای حالندر) کبی
نتکیم مثال مذکور اوچ فاصله بی مشتمل برجمله اولوب
برنجی و ایکنجی فاصله لر صیغه وصلیه و اوچنجی فاصله
دخی مصدر دن تشکل ایدرك عطف وربطله ایراد اولنمیشلردر

تنبیه

فاصله لری تشکیل ایدن فعللر برجنسدن اولدیغی صورته
بونلر اولکی فاصله لرده ترك اولنوب فاصله اخیره ده
کتوريله رك ربط مقامنده قوللانیلور

مثال (علم و معرفت انسانه آرایش وزینت و تعلیم و تعلم
هر کسه واجبه ذمت اولدیغی جهته وقت و زمانک
بویولده کچورلمسی موافق عقل و حکمتدر) کبی

تکم مثال مذکور اوج فاصله بی شامل برجه اولوب
برنجی وایکنجی فاصله لری تشکیل ایدن صیغه وصلیه
برجنسدن اولدیغندن فاصله اولاده ترك ارلنهرق فاصله
ثانیه ده کتورلشدر

فائده

بروجه مشروح مقالاتی تشکیل ایدن فواصل ایله جله
وقفره لره (ارکان اصلیه) تعبیر اولنورکه بونلر مرکبات
کلامیه نك اصل واساسیدر

اشته شوارکان مذکوره بی بربرندن تفریق وتمیز ایتک
اوزره السنه سائرده برطاقم علامت مخصوصه وضع
اولنمشدرکه بو علامتلرک صورت استعمالنه دخی
(اصول تنقیطیه) دیرلر

فقط لسان عثمانیده بومثلو علامتلرهنوز موجود اولدیغندن
(فاصله ۰ جله وقره) لک یکدیگردن تمیز و تفریق
ایچون باشلوجه اوج درلو علامت فارقه نك اختراع
واستعمالی لازم کلور

ارکان مذکوره بی بو وجهله تفریق ایتکه (اصول
تنقیطیه) دینلدیکی کبی کله لک صرف ونحوه تطبیقیله
تفتیش ومعاینه لری خصوصنه دخی (اصول تحلیلیه)
دینلورکه صورت اجرایی جدول آتیده کوسترلشدر

فقره

{ کندی لسانی او کر نمکسزین بشقه لسان تحصیلنه }
 { هوس ایدنلرک اوینی بر اقوبده مسافر لکده کزنلر کبیدر }

الفاظ	تطبیقات صرفیه	تطبیقات نحویه
کندی	الفاظ ترکیه دن اسم مهم	لسانک مضاف الیهیدر
لسان	لفظ عربی اسم جنسدر	مضاف اولوب مجموعی مفعول بهدر
او کر نمک	تریکه مصدردر	بوراده حال واقع اولمشدر
سزین	نقیله ادات حالدر	ذی الحالی ایدنلر نقطیدر
بشقه	تریکه ادات استشاردر	بوراده صفت مقامنده مستعملدر
لسان تحصیل	ذکری سبقت ایتدی عربیجه تفعیل باندن مصدر	مفعول مقامنده مضاف الیهیدر مضاف اولوب مجموعی مفعول الیهیدر
هوس	لفظ عربی اسم جنسدر	ایدنلر فعلنک مفعول بهیدر
ایدنلر	تریکه اسم فاعل جمعدر	قیود متممه سیله برابر مبتدا
او	لفظ ترکی اسم جنسدر	بر اقق فعلنک مفعول بهیدر
بر اقوب	تریکه صیغه عطفیه در	کزنلر فعلی اوزرینه معطوف
ده	تریکه ادات عطفقدر	بوراده تأکید ایچون کیشدر
مسافر	مفاعله باندن اسم فاعلدر	کزنلر فعلنک مفعول فیهدر
لک	اسم لری ده ادات مکاندر	صفتلر ده مصدریت ایچوندر
ده	تریکه ادات ظرفدر	مفعول فیهلره داخل اولور
کزنلر	تریکه اسم فاعل جمعدر	قیود متممه سیله برابر خبردر
کبی	تریکه ادات تشبیهدر	مشبه بهلره لاحق اولور
در	تریکه ادات نسبتدر	خبر لری مبتدایه ربط ایدر

ترکیب و تحلیل اصولک اجرایی ضمنده تمرین ایچون
(مقالات)

برنجی مقاله

جناب مولاهر بر امرک حصولی بر سبیه ربط و املا بیورمش
اولدیغندن بو عالمده سببمنز هیچ بر شی حصوله کله من
نتکم ارباب زراعت وقت وزمانیله ترلا وبعچه رینه
تخم اکوب خدمت لازمه سنی ایفایتمدیکجه محصوله دسترس
اوله مدیغی کبی چوققلر دخی وقتیه بر مکتبه دوام ایله
او قونان درسره احاله سمع اهتمام ایلدیکجه اکتساب هنر
ومعرفت ایده من

ایکنجی مقاله

حسب البشریه ارتکاب اولنان بعض تقصیرات عادیه نک
اسباب موجبیه سی کرچه معذرت مقامنده طوتیه بیلور
ایسه ده جهل و نادانیدن نشئت ایتش اولان بر طاقم افعال
قیحه نک عفوی خصوصی اصلا تجویز اولنه من
زیرا نقایص انسانیه دن اولان جهالت اعذار مقبوله دن
دکدر نتکم ارکان مشروعه بی بیلان بر کیمسه وظائف
دینه دن معاف طوتیه مدیغی کبی بر مجرم دخی جهلی سببیه
ایشلیدیکی قباحته جزاسندن قورتیه من

❦ اوچنجی مقاله ❦

نوع بنی آدمی حیوانات ساثره دن فصل و تفریق ایدن
آنحقی قابلیت علیه در

ایشته شو خصلت فاضله یه نائل و مظهر اولان ذوات
فضائل سماته حقیقه انساك تعریفی صادق و خاصه
ممتازیت هر حالده کندسندن غیر مفار قدر

بوصورتده ماهیت انسانیه یی اکلا یوبده اسباب لازمه
تحصیل یه یایدشوب کندوسنی انواع مشترکه حیوانیه دن
تفریق چالشیمان کیسه لر صورتجه هر قدر انسانه مشابه
ایسه ده سیرتجه حیوانات وحشیه قطارندن صایلور

❦ در دنجی مقاله ❦

نوع بنی آدمه عنایت و احسان بیوریلان جوهر عقل
و عرفان نعم الهیه دن بر نعمت جلیله الشاندرکه آنک بهاسی
هیچ بر مقیاس ایله تقدیر و توزین اولنه من

ایشته بویه بر جوهر عالی قدری تحصیل کالات انسانیه
اوغرینه صرف ایتیوبده بر طاقم عبثیات و لهویات یولنه
خرج و تلف اندلله اسف اولنور

بشنجی مقاله

منزل مقصوده واصل اولان ار باب دانش و فضائلک معلوملریدرکه لذا نذ نفیسه علم و معارفی تذوق و استحصال ایتماش اولان زمره جهال هر نقدر رتبه و مال ایله دلسیر نوال اقبال ایسه ده ینه مرتبه سؤالده بولنان بر سائل کبی آج و محتاج اولدقلری بی ریب و اشکالدر

زیرا علمسز رتبه و غنا طبق خسته لره و یریلان اشربه فرح فزایه بکزرکه مختل الدماغ اولان خسته آنلردن لذت آله مدیغی کبی مرض جهل و نادانی یه مبتلا اولانلر دخی مال وجاهدن ذوقیاب اوله من

التنجی مقاله

شوچرخ دوارک هر بر دقیقه و ساعتی تجدد ایتدیجه بو عالم فایده نیجه بیک موجودات کونیه ظاهر و سر نما اولوب بونلردن هر بررلری برر صورتله وظیفه لرینی ادا و ایضا ایدرک سممت عدمه کیتمکده اولدیغی مثللو اشرف مخلوقات اولان انسان دخی فضائل علومیه ایله تزیین ذات ایدرک بودار فسادن صوب مقصوده کوچوب کیتمک مقتضای آفرینش حکمتدر

بدنجی مقاله

هر شیئ حصولی بروقت مناسبه تعلیق و ترهین پیورلش
اولدیغندن اول وقت مرهون حلول ایتدیکجه بوعالمده
هیچ برشیء حصوله کله مدیکی کبی مروری تقدیرنده دخی
تلافیء مافات ایدیه من

اشته انسانه ایکی جهانده باعث فیض و نجات اولان علم
و کمالک موسم تحصیل دخی کنجک زمانیدر که شوزمان
فیض اشتمال صبح کاذب کبی سریع الزوال اولدیغندن
برکره پکوب کیتدکده آرتق اعاده سی ممکن اوله من
بناء علیه شوزمان فیض نشانک قدر و قیمتی بیلوبده آکا
کوره حرکت ایتک هر بر طفل نورسیده یه واجبه ذمتدر

سکزنجی مقاله

برآدم متولد و متوطن اولدیغی مملکت و تابع و منسوب
بولندیغی دولت و ملتک اسانی او کر نمکسزین السنه سائره
تحصیلنه هوس ایتک کندی خانه سنی بر اقوبده کرا
اولرنده سورتمک کبیدر

بناء علیه افراد عثمانیه دن اولدیغمز و خصوصیه تبعه
سلطنت سنییه دن بولندیغمز جهتله اول امرده کندی
لسانمزی کوزلجه او کرنوب بعده السنه سائریه مراجعتله
توسیع دائره معلومات ایتکلکمز لازمه حالنددر

سکزنجی مقاله

ظهور سلطنت عثمانیه دن بو آنه قدر اقطار شرقیه ده
 زبانزد اولوب کسب اشتهار ایدن لسان ترکی فی الاصل
 (چغتای . عربی . فارسی) لسانلرینک الفاظ
 و شیوه لرندن مرکب بر لسان عذب البیاندرکه سبک
 و انشاسنک سلاست و لطافتی هیچ برو جهله انکار اولنه من
 نه چاره که لسان مزبورک قواعد مرعیه سی برضابطه
 حسنه تحتنه آله رق تعلیم و تعلی خصوصنده کسدرمه
 بر یول آچیله مدیغندن ابنای وطنک بر طاقی او قویوب
 یازمه دن یوز چو یروب جهل و نادانیده قالمقده و بر طاقی
 دخی موقوفی علیه ظن اولنان عربی و فارسی تحصیلنه مدت
 مدیده طالدقدن صکره لسان مزبوری ینه در سنجه او قویوب
 یازمه مدقلری مع التأسف کورلمکده در بناء علیه لسانمزک جهت
 نظریاتی بر قاعده تحتنه آله رق تعلیم و تعلمک تسهیل
 و تعمیمی خصوصنده بر چیغرا آچیلقی امور لازمده دن
 بولندیغندن بودفعه لسان ترکینک قواعد
 اساسیه سنی مشتمل ایکی قطعه رساله
 مختصره تحریر و املا اولنوب عاجزانه
 ابنای وطنه اهدا قلمشدر

تمت

در سعادت

مطبعة عثمانیه ده طبع اول نمشدر

